

BORSOS TERÉZIA

Néhány észrevétel Gáthy Vera: *Jelnyelvi tolmácsok* című cikkéhez

Nagy érdeklődéssel olvastam a cikket. Valóban elgondolkodtató az Alapítvány kudarca, hogy nagylelkű ajánlatukat a megkeresett felsőoktatási intézmények válaszára sem méltatták. Minden okom megvan arra, hogy én is elgondolkodjak, és észrevételeimet az *Esély* olvasói elé tárjam, elsősorban azért, mert magam is orvos vagyok, másodsorban, mert tizenhét éves korom óta gyengén hallok, harmadsorban mert a jelnyelvet én sem tanultam meg, és nem is áll szándékomban, mert siketen is az anyanyelvemen szeretnék érvényesülni.

1. Mire alapozza a Férfiak és Nők Egyenlő Esélyéért Alapítvány a jelnyelv oktatásának szükségességét a felsőoktatási intézményekben?

„Bizonyos tapasztalatokból tudjuk, hogy...” alapon megállapították, hogy „öt-hatszázezer” siket és „gyengénhalló” az orvosi kezelések során kiszolgáltatott, ezért a majdani orvosoknak és szociális munkásoknak szükséges lenne alapfokon megtanulni a jelnyelvet, hogy a hozzájuk forduló halláskárosultak gondjain emberi módon tudjanak enyhíteni.

2. Mire alapozom én magam az Alapítványétól eltérő véleményemet?

Harminc éve praktizálok fogorvosként, ez idő alatt egyszer sem kerültem olyan helyzetbe, hogy szükségem lett volna a jelnyelvre. Halló emberek közt élek. Mint minden nyelvet, a jelnyelvet is el lehet felejtetni, ha az embernek nincs lehetősége használni azt. Úgy vélem, hogy a jelnyelvet ott kell tanítani, ahol konkrétan szükség van arra. Ahol a helyzet megkívánja. Tiszta lelkiismerettel állítom, hogy képes vagyok toleranciát, empátiát tanúsítani sorstársaim iránt, és képes vagyok emberségesen ellátni őket, ha panaszaikkal hozzám fordulnak, mert ismerem a hallássérültek kommunikációjának alternatív lehetőségeit, és *nem hiszem azt, hogy a jelnyelv az egyedüli üdvözítő megoldás.*

3. Milyen az emberséges bánásmód?

A hallássérültekkel való emberséges bánásmód szerintem abszolút személytől, helyzettől és értelmezéstől függő kérdés. Gáthy Vera egyféleképpen képzelem el, én másféleképpen. Ami neki a „gyengén hallók” szempontjából is humánus, az az én szemszögemből nézve kicsit sem az. Jogállamban mindkettőnk elképzelésének helyet kellene kapnia az ésszerűség határain belül, kiegyensúlyozottan, egyiké sem a másik rovására.

4. Mire emlékeztet az Alapítvány ajánlata?

Az Alapítvány elképzelése, hogy hallókat tanítson jelnyelvre, egy Amerikából kiinduló divatos és terebélyesedő mozgalomra emlékeztet, amely a jelnyelvet anyanyelvüknek tekintő siketek iránti korlátlan szolidaritást tűzte zászlajára, és elhatárolódik az olyan siketektől, akik úgy döntöttek, hogy a hallók közt kívánnak élni, és a hallók nyelvén akarnak kommunikálni. E mozgalom hívei számára „a siketség csodálatos”. A *Siketek Nemzeti Egyesületének* képviselői szerint az ember örüljön annak, ha nem hall, vagy ha gyermekei siketek, mert az ilyen ember szerencsésnek mondhatja magát, hogy eme kiváltságos kisebbséghez tartozik.

Nem olyan régen nálunk is nagy visszhangra talált a sajtóban egy amerikai siket házaspár esete, akik kitörő örömmel fogadták a hírt, hogy álmuk valóra vált, gyermekük siketen született. A siketkultúra néhány prominens tagja odáig ment, hogy a „hallóideg elleni elektronikus támadásnak” minősítette a cochleáris-implantátumokat. Az irakiak kuwaiti bevonulásához hasonlították ezt az orvosi beavatkozást. Szerintük ezek a műtétek ugyanolyanok, mintha azért ütlelnének egy vakot, hogy lássa a csillagokat. (Ez a BAD Broadcaster 1991. januári számának 3. oldalán jelent meg.) (Forrás: Bonnie Poitras Tucker: *A csend hangjai* című könyve.)

A fentiekhez hasonló megjegyzéseket olvastam a SINOSZ honlapjának fórumán is: „számomra a hang másodlagos”, „ott díszeleg a chip a fején, és nem ér vele semmit”. Nem is titkolták az így nyilatkozók, hogy sajnálják, vagy nevetnek azokon, akik tudnak jelezni, és mégis erőlködnek a beszéddel. Fejlődünk. Sajnos.

5. Mi állhat a megszólított felsőoktatási intézmények udvariatlanságának hátterében?

Nem mindenkinek szimpatikus a siketkultúra egoizmusa és gátlástalansága. Elképzelhető, hogy a felsőoktatási intézmények sem rokonszenveznek ezzel a divatossá vált siketmozgalommal. Hiába csomagolja az Alapítvány jelnyelvet siket skatulyába a „gyengén-hallókat” is hogy „öt-hatszáz ezer” legyen a jelnyelvet igénylők száma, a szakemberek tisztában vannak azzal, hogy valójában csak néhány tízezerről van szó. Tudják továbbá, hogy a nagyothallók többségének nem kell a jelnyelv, és hogy a siketek sem mind akarnak jelezni. Közülük sokan beszélnek, szájról olvasnak, írnak, olvasnak, hiszen a hallássérült nem szellemi fogyatékos. Aki mégis az, vagy esetleg anyagi okok miatt nem adatott meg számára a beszédtanulás lehetősége, vagy éppen megcsapta az említett siketirányzat füstje, van rá lehetőség, hogy igénybe vegye jeltolmácsok szolgáltatásait.

6. Miért tartom az Alapítvány céljait irreálisnak és megvalósíthatatlannak?

Belülről ismerve a magyar egészségügy helyzetét, merem állítani, hogy nagyobb a valószínűsége annak, hogy az Alapítvány költségén jelnyelvet tanuló orvostanhallgató Norvégiában fog praktizálni, mint annak, hogy magyar jelező sikettel fog találkozni. Kerülhet olyan körzetbe is, mint például én, hogy harminc év alatt nincs egyetlen esete sem. Másodsorban, ismerve azt a követelményrendszert, amelynek egy orvostanhallgató

eleget tesz, majd később orvosként folyamatosan eleget kell tennie, az a véleményem, hogy ennél sokkal nagyobb fajsúlyú dolgokkal kell foglalkoznia, különben lemarad. *Ő is csak ember, nem humánus tőle többet várni, mint mástól, vagy mint amire képes.*

Harmadsorban úgy vélem, hogy a felsőoktatási intézmények lelkiismeretük szerint maguk is gondoskodnak arról, hogy olyan szakembereket adjanak a társadalomnak, akik képesek emberséges magatartást tanúsítani a fogyatékosokkal szemben.

Saját tapasztalatomból tudom, hogy a hallássérült nem csak az orvosi rendelőkben és a szociális intézményekben kiszolgáltató, hanem a polgármesteri hivatalokban, a postán, a biztosítónál, a közlekedésben, a rendőrségen, a munkahelyeken stb. A siket és nagyothalló nem feltétlenül beteges, és nem feltétlenül nyomorult. Lehet makkegészséges, aki orvoshoz is ritkán jár, de ha például ártatlanul ül a rendőrségen, vagy a vádlottak padján, és nem ért semmit abból, ami körülötte zajlik, ugyanúgy szenvedhet a kiszolgáltatótságtól, mint a gyomorbeteg a rendelőben. Ilyen alapon tanuljon meg a rendőr is, a bíró is, az ügyvéd is, a polgármester is, a jegyző is alapfokon jelelni? Miért csak az egészségügyi és szociális dolgozók?

Szerintem ajánlatra a hallók nem fognak megtanulni jelelni. Nem azért, mert mindenki embertelen és gonosz. Egyszerűen csak azért, mert a valós világ nem így működik.

7. Hogyan érhetné el az Alapítvány ugyanazt másképp?

Ha az Alapítvány valamilyen okból csak a jelnyelvet előnyben részesítő hallássérültek csoportját akarja támogatni, mert esetleg elkötelezett híve a siketkultúrának, szerintem célravezetőbb lenne, ha nem a felsőoktatási intézményeknél kopogtatna, hanem megkeresne néhány budapesti rendelőintézetet vagy kórházat. Nem ajánlatot adna, hanem szívességet kérne. Ez nagy különbség. A szavak nyithatnak ablakot, de építhetnek falat. Íme, az ajánlat falat épített. A kérelem nyithat ablakot. Tehát, szívességet kérne az intézményektől a jelelő siketek érdekében. Valóban humánus cél az ő szempontjukból, de csakis az övékéből. Ez vitathatatlan. Kérni, kérelemnek nyomtatékot adni csakis pontosított adatokkal, túlzások nélkül lehet, mert szakemberek előtt kilóg a lóláb. Nagy valószínűséggel valamelyik intézmény vállalná, hogy dolgozói közül tíz-húsz személyt tanítat. Néhány hónap múlva már létezne Budapesten X utca a+1 szám alatt egy rendelőintézet, ahol a jelelő siketeket már a portás jelnyelven tájékoztatná. Lenne jelelni tudó személy a belgyógyászatban, a sebészetben, a laboratóriumban, a szemészetben, a nőgyógyászatban, az urológián stb. Lenne egy konkrét lehetőség a budapesti jelelő siketeknek, sőt vidékről is oda utaznának, hiszen az állam ötven százalékos utazási kedvezményt biztosít számukra.

Elképzelem továbbá, hogy az említett jó szándékú Alapítvány tervbe venné később ugyanezt Debrecenben, majd Miskolcon, Szegeden, Pécsen, Székesfehérváron stb. Tíz év múlva az ország tíz nagy városában meg lenne oldva a tervezett humánus orvosi ellátás jelnyelvi kommunikációval. *Ezt a formát reális és kézzel fogható célnak, a módját járható útnak tekintem.*

8. Milyen irányban halad a magyar egészségügy (audiológia)? Kommentár nélkül.

Neves szaktekintélyünk, Dr. Götze Árpád szavaival élek, aki Muzsay Andrásnak, a *Hallássérültek* újság riporterének az alábbiakat nyilatkozta:

„Az orvostudományban ma gyönyörű eredmények vannak. Először magam sem hittem, de a tapasztalatok meggyőztek pl. arról, hogy az amerikai Griffith módszerével, ha egy nem teljesen siket, legalább 20 százalékos hallással rendelkező csecsemőt időben, azaz kb. 8 hónapos kora előtt ellátnak fül mögötti sztereó hallókészülékekkel, akkor mintegy fél év alatt kialakul a hallóideg-pályája, és a gyerek hibátlanul fog hallani. Százötven halláskárosodott gyermekből száz lett így halló. ... Sajnos az is előfordul, hogy a gyereket a saját siket családja ellenében, tőlük kell „megvédeni”, mert akad, aki kivieszi a gyerek füléből a hallókészüléket, mondván, hogy otthon úgyis könnyebb jelelniük.”

A „Mit tart a professzor úr a cochleáris implantációról?” – kérdésre az alábbiakat válaszolta:

„Jó módszer azoknál, akiknek hallása készülékkel nem javítható. De becsületesen kell elvégezni a műtétet, már csak azért is, mert egy ilyen szerkezetű mintegy másfélmillió forintba kerül, és annak is megvan a maga veszélye, hogy nem tökéletesen végzik el a beültetést.”

9. Milyen irányban halad a magyar hallássérült-oktatás (szurdopedagógia)? Kommentár nélkül.

Idézek a *„Bevezetés a hallássérültek pedagógiájába”* című könyvből: *„Osztjuk a számos nemzetközi fórumon elhangzott jogos igényt, amikor kijelentjük, hogy a korai fejlesztést mindenképpen az auditív-orális úton kell elindítani. Súlyos hibának tartjuk, ha ebben a korban gátoljuk a hallásfejlesztést a túl korán alkalmazott manuális eszközökkel. Ezek csakis kellő időtartamú megfigyelés, megfelelő pedagógiai tapasztalatok birtokában, továbbá a gyermek speciális szükségleteihez igazított módon vehetők igénybe, és kizárólag abban az esetben, ha felelősséggel vállalható, hogy jobb eredménnyel kecsegtetnek.*

A kérdés bonyolultságát mutatja, hogy tudomásul kell venni, a jelek alkalmazása rivalizáló ingersorozatot jelent a szájról olvasási képesség „edzése” szempontjából, és a hallásnevelést is alapvetően gátolja. Az állandóan jelekre is támaszkodó személy erősen hozzászokik a mankót jelentő jelekhez, ezek nélkül sokkal nehezebben boldogul, mint a halló környezettel is kommunikáló, és a jelek segítségét gyakran igényben nem vevő hallássérült.

A jelnyelv kétségtelen előnye, hogy a beszélő figyelmét kevésbé terheli, és így egy, a siket személyek számára könnyebb kommunikációs lehetőséget kínál. Használata indokolt minden olyan helyzetben, amikor a hangos beszéd értelmezése kevésbé jó eredményekkel kecsegtet (pl. előadás egy teremben, ahol a távolság, a beszélő szájról olvasási képe, a mondanivaló bonyolultsága akadályokat jelenthet, vagy a már említett járulékos beszéd-nyelv tanulási zavart mutató gyermekek tanítása) és természetesen igény a súlyos fokú hallássérültek egymás közötti nyelvi érintkezése során.”

10. Milyen irányban halad az államilag finanszírozott kiemelten közhasznú érdekvédelmi szervezet, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége, a SINOSZ?

Elsődleges feladata az *„anyanyelvi tudatosság ébresztés a jelnyelv használó-*

iban". Bizonyítja ezt sajtóorgánuma, a *Hallássérültek*, és egész tevékenysége. Kizárja soraiból az ország hallássérültjeinek 64 százalékát, az enyhe és közepes fokú nagyothallókat, azt a kategóriát, ahol az érdekvédelem megelőzhetné a hallássérüléseket szinte törvényszerűen követő pszichoszociális problémák kialakulását, illetve súlyosbodását. Lobbizhatna, hogy az enyhén vagy közepesen nagyothalló ne veszítse el munkahelyét, illetve találjon helyzetének megfelelően újat. A súlyosan nagyothallókat befogadja ugyan, de problémáit összemossa a siketekével, nem veszi figyelembe annak sokrétűségét és a siketekétől merőben eltérő sajátos vonásait. Bagatellizálja a rehabilitáció jelentőségét, figyelmen kívül hagyja a jelelni nem tudó siketek sajátos igényeit. Csak jeltolmács hálózatot épít, írótolmács hálózatot nem, de gazdálkodik az összes hallássérültnek járó állami támogatásból. Jelenleg 20 jeltolmács áll a jelelni tudó siketek rendelkezésére, a többségi súlyosan nagyothallóknak és a jelelni nem tudó siketeknek egyetlenegy írótolmács sem. Esélyegyenlőség SINOSZ módra!

11. Mi lehet az oka az eltérő útiránynak?

Jellemző a magyar viszonyokra, hogy nagy a szakadék a gyógyítók és a gyógyítás feltételeit szervezők között; a szociális ellátást biztosítók és a szociális ellátás feltételeit szervezők között. Hiányzik a „kiegyenlítő szelep”, az állami és a szakmai kontroll az érdekvédelmi szervezetek fölött. Így válik lehetővé Magyarországon, hogy a jelnyelv elkötelezett hívei menedzselik a hallást. Olyan ez, mint amikor egy vak vezet öt gyengénlátót abba az irányba, amit lát. A sors iróniája. Magyar sajátosság. Látszik is a „haladáson”. (B.-A.-Z. megyei statisztika szerint az elmúlt három évben „különböző okok miatt” 174 fő vált meg a szervezettől. Többségük nagyothalló.)

12. Meghallják-e a jelelni nem tudó siketek és a nagyothallók panaszait Magyarországon?

Nem! A SINOSZ nem hallja. Az Egészségügyi és Szociális Minisztérium nem akarja hallani. (Pedig Erdélyi Tamás sorstársunk megtette a közelítő lépéseket.) Az audiológus szakma hallja ugyan, de hallgat.

13. A hallássérültek felelősségéről

„Vállald a felelősséget mindazért, amivel süketséged jár!” – írja a siket jogászprofesszornő, B.P. Tucker. Én is úgy vélem, hogy a hallássérültnek saját magának kell cipelnie keresztjét. Mindenekelőtt az ő, (ill. a szülők) felelőssége, hogy törekedjen leküzdeni a halláskárosodásából fakadó fizikai korlátokat, folyamatosan fejlessze kommunikációs készségét. Tanuljon meg beszélni, írni, olvasni. A felnőttként siketté ill. nagyothallóvá vált egyén törekedjen megőrizni beszédképességét, kihasználja a tudomány és technika fejlődésének számára előnyös eredményeit. Törekedjen teljes életre, nem csak azért, hogy hasznos tagja lehessen a társadalomnak, hanem azért is, mert ezzel növekedni fog önértékelése, önbecsülése.

Szerintem azok a hallássérültek, akikben valamilyen mértékben kialakult a mások gondjai iránti beleérző képesség, nem kívánnak túlzott előzékenységet a hallók részéről csak azért, mert őket bünteti a sors. Hang-

HOZZÁSZÓLÁS

súlyozom, hogy túlzott előzékenységről beszélek. Az irreális elvárások falakat építenek a hallók és nem hallók közt.

A hallássérült legyen informálva, legyen tisztában azzal, hogy mit kell kapnia, azaz mit követelhet, és mi az, amit csak kérhet a halló társadalomtól.

Ami jár, azt követelje. Amit csak kérhet, azt kérje, mert másképp nem kapja meg.

14. Az állam felelősségéről

Tudomásul kell venni, hogy a fogyatékos is ember, és helyet kell biztosítani számára a társadalomban. Ő nem tehet arról, hogy megfosztotta a sors a hangok érzékelésétől. A mai világ bonyolultsága közepette a halló embernek is próbatétel az élet, a hallássérültnek még inkább. Ahhoz, hogy egy hallássérült ne szoruljon állandó segélyre, hogy kezébe vehesse ill. tarthassa sorsának irányítását, bizonyos segítségre van szüksége. Az alapvető segítségnyújtás, a törődés szerintem állami feladat. Nézőpont kérdése, hogy mi humánusabb: a passzív segélyezés, vagy az aktív segítségnyújtás, azaz *a halláskárosult önmenedzselésének támogatása*. Szerintem ez utóbbi. Ráadásul gazdaságosabb is.

Nem tartom humánusnak sorsára hagyni a 16 éves hallássérült fiataalt, mint ahogy nem helyes az sem, hogy hallókészülék-illesztés után nincs lehetőség utógondozásra Magyarországon. Így akár fiókba is kerülhet a tb által kifizetett készülék, és marad a rokkantnyugdíjazás, vagy a segélyezés.

Magyarországon a passzív segítségnyújtás érvényesül, a rehabilitáció háttérbe szorul.

15. Egy ÁLOM. Hogyan értelmezem én magam a hallássérültekkel való humánus bánásmódot?

Ha figyelembe vesszük az érintettek korát, nemét, sajátos pszicho-szociális gondjait, hallássérülésének típusát és fokát, ahány eset annyiféle. El kellene fogadni, hogy nincs univerzális megoldás, a jelnyelv sem mindenható. Egyéni szükségletnek megfelelő segítségnyújtásról kellene gondoskodni.

Két új szakmáról, az *audioterapeutákról* és az *írótolmács hálózatról* álmodozok. Mint ahogy létezik családsegítő szolgálat, vagy jeltolmács hálózat, ugyanúgy létezhetnének az általam említettek is.

Az *írótolmács* a jeltolmács alternatívája. Elkíséri az írni-olvasni tudó siketeket, illetve nagyothallókat fontos időpontokra (pl. hivatalba, orvoshoz, gyűlésekre) itt egy notebook segítségével az elmondottakat szinkronban írja. Ezzel a siket vagy nagyothalló ember azonnal el tudja olvasni, mit mond a másik fél. Sőt, közvetlen nyelvi tolmácsolás is lehetséges, ha az írótolmács ismer idegen nyelvet. Nagyobb rendezvényeken, ahol több hallássérült van jelen, az írótolmács számítógépéhez egy projektort kapcsolnak, ami az elhangzottakat kivetíti a falra.

Az *audioterapeuta* feladata már komplexebb. Jelentőségének lényege és működésének módja talán érthetőbb lesz, ha konkrét példákon mutatom be. Nevezzük KT-nek azaz KATI-nak. Kati a város rendelőintézetének

közeliében dolgozik, egy egyszerű, de barátságos szobában. Berendezése mindössze egy íróasztal és 5–6 kényelmes szék.

Eszközei: számítógép mikrofonnal, hangszórókkal, projektor, vetítőképernyő, telefon és sok-sok szakmai anyagot tartalmazó CD, melyeket szakemberek állítottak össze hazai és külföldi tapasztalatok alapján.

Kati alapképesítése szociálpedagógus, vagy szociális munkás, de utána elvégzett egy kétféléves audioterapeutaképző tanfolyamot, amelyet a SINOSZ szervezett audiológus, akusztikus, szurdopedagógus, logopédus, pszichológus szakemberek közreműködésével. A SINOSZ a tanfolyam költségeit pályázaton nyerte az Egészségügyi és Szociális Minisztériumtól. Kati méltányos árat fizetett a továbbképzésért. Alapismeretet szerzett az említett szakágakból. Nem lett logopédus, de megtanulta a beszédhibák típusait, és ki tudja választani a korrekciónak megfelelő számítógépes programot. Nem lett audiológus, sem akusztikus, sem szurdopedagógus. Nincs joga felülbírálni azok munkáját, de alapismertetei ezen a téren elégségesek ahhoz, hogy észrevételezze a hallókészülék-illesztés eredményességét, és jelezze azt a szakemberek felé. Tehát nem ellenük, hanem mellettük, az ő munkájuknak kiegészítésére törekszik a hallássérült javára. Nem lett jeltolmács, de megtanult alapfokon jelezni. Andragógiai alapismereteket is szerzett, hiszen felnőttekkel dolgozik. Már tudja, hogy a tanár–diák fölrendelt–alárendelt viszony, módszerek itt nem alkalmazhatók. Kati tehát a hozzá forduló felnőtt hallássérültek segítő partnere.

Szolgáltatásai nem egészen ingyenesek, mert feladatát vállalkozásban végzi, de szerződéses viszonyban áll az állami biztosítóval, hiszen közhasznú feladatot lát el. Így a hozzá forduló hallássérültek csak térítési díjat fizetnek, vagy visszaigényelhetik a költségek valahány százalékát a biztosítótól rászorultság szerint.

Kati fogadószobája a rendelőintézet közelében van. Itt fogadja azokat a hallássérülteket, akik már túl vannak az orvosi kezeléseken, megkapták hallókészüléküket, de valamilyen okból mégis problémáik vannak. Siketekkel is foglalkozik, hiszen számos területen javítani tud helyzetükön. Az ő esetükben többnyire a nyelvápolás, szókincsgyarapítás, beszédfejlesztés áll a rehabilitációs programok középpontjában. Jelnyelvi alapismeretei segítik a siketekkel való kommunikációt. A számukra érthetetlen dolgokat jelnyelven magyarázza.

Lássunk mindössze két elképzelt példát (de többszáz ezer és valós lehetne) Kati eseteiből, ahol nyilvánvalóvá válik, hogy nem segít a jelnyelv, egész más megoldást kell találni az emberséges bánásmód jegyében:

a) *M. J. autóbaleset következményeként vált súlyosan nagyothallóvá, szinte siket. Kisebb-nagyobb rendszerességgel hallókészüléket visel, ami részben javít a hallásán, de nem annyit, hogy auditív úton megértse mások beszédét, állandóan a szájmozgásokra kell koncentrálnia. Egyébként sikeres vállalkozó, saját asztalosműhelye van halló alkalmazottakkal. Anyagi gondjai nincsenek, mégis boldogtalan. Halló korában szeretett utazni, társaságba járni. Állandó kudarcélmény kínozza, mert amióta nem hall, önkontroll hiányában beszéde megváltozott. Ha idegennel találkozik, már az első mondat után megkérdezi: „Ön nem magyar?” A felesége és gyermekei is sokszor visszakérdezik, már nehezebben értik a beszédét, és ő sem érti másokét.*

HOZZÁSZÓLÁS

Kati megértéssel hallgatta panaszait, hiszen nem először találkozik ilyen esettel. S. F., B. K., és Sz. T. páciensei hasonló okok miatt járnak a csütörtök délutáni csoportos foglalkozásokra. Világos, hogy M. J. esetében a szájról olvasási készséget kell fejleszteni, és a beszédén javítani. Javasolja M. J.-nek, látogasson el hozzájuk a legközelebbi csütörtökön. M. J. szívesen fogadta az ajánlatot, így megismert egy kedves nyugdíjas öregurat, egy középkorú tisztviselőt, aki éppen az ő biztosítójánál dolgozik, és egy barátságos autószerelőt.

M. J. nagyon szívesen járt a további foglalkozásokra, annál is inkább, hogy újonnan szerzett kedves ismerőseivel találkozhatott, akiknek körében nem kellett feszélyezve éreznie magát, hiszen ők is hasonló problémákkal küszködnek.

Nem sokat kellett fizetni a foglalkozásokért. Lényegesen kevesebbet, mint a hallókészülékekért, melyeket többnyire a fiókban tartott. Amióta Katihoz jár, többször elveszi, és több ideig viseli. Megérte a fáradságot, már a felesége is észlelte, hogy sokat javult a beszéde. Kezdte visszanyerni önbizalmát.

b) D. A. 28 éves tehetséges mérlegképes könyvelő. Nagyon jó munkahelye van egy magánvállalkozónál. Két évvel ezelőtt, valamilyen vírusos fertőzés után észrevette, hogy rosszul hallja a tévét, rosszul érti a telefonbeszélgetéseket, a férje is sokszor ingerülten rászólt, hogy figyelmetlen. Kiderült, hogy közepes fokú, idegi típusú hallássérülése van. Hallókészüléket javasoltak neki. D. A.-t lesújtotta a hír, de lelkiert gyűjtött és megrendelte a készülékeket. Csalódottan tapasztalta, hogy a készülékkel jobban hall, de nem ért. „Mi az, hogy hallod, de nem érted?” – zsörtölődött vele a férj. „Inkább apuval játszom, Te úgy sem érted” – nyafogott a kislánya, ami végképp elkeserítette D. A.-t. A munkahelyén is sokasodtak a gondok, egyre jobban kellett figyelnie munkatársai és ügyfelei száját, hogy megértse beszédeiket. A főnök is türelmetlen, mert előfordult, hogy észre sem vette, hogy bejött a szobába és hozzászólt. Az ajtó ugyanis D. A. háta mögött van, és ha megáll valaki az íróasztala előtt, az arca árnyékba kerül, nem látni a szájmozgásokat. D. A. nem akarja elveszíteni munkahelyét, még a gondolattól is retteg, hogy 28 évesen rokkantnyugdíjas legyen. Anyagi szempontból sem engedheti meg magának. A legszörnyűbb, amitől a legjobban szenved, hogy a családon belül is egyre több a békétlenség hallássérülése miatt. Titkolja, hogy pszichológushoz jár, mert fél, hogy hülyének nézik.

Kati megértéssel hallgatta D. A. problémáit. Tudta, hogy itt már komplikáltabb esettel áll szemben, hiszen a pszicho-szociális problémák még a hallássérülésnél is súlyosabbak, és a páciens fiatal. Javasolja D. A.-nak, hogy vegyen részt egy kéthetes intenzív rehabilitációs programon, ahol találkozni fog 3–4 fiatal, hasonló problémákkal küszködő sorstársával. D. A. elfogadta az ajánlatot. Másodnaponként járt Katihoz, ahol jól érezte magát új barátai közt, ahol nem kellett titkolnia baját, hogy pszichológus segítségére szorult, hiszen társai is azt tették, mielőtt Katihoz jöttek volna.

A foglalkozásokat relaxációs gyakorlatokkal kezdték, majd koncentrációs gyakorlatokkal folytatták. Volt hallástréning, beszédértés tréning, telefontréning, irányhallást fejlesztő gyakorlatok, szájról olvasási gyakorlatok, testbeszéd, jelekkel kísért beszéd stb.

A legnagyobb siker az volt, hogy Kati a munkahelyét is megmentette számára. Félórás megbeszélést kezdeményezett D. A. főnökével és munkatársaival, ahol megbeszéltek D. A. problémáit. Kati tanácsokat adott arra vonatkozóan, hogyan kell a hallássérülttel kommunikálni, hogyan lehet őt minimális odafigyeléssel támogatni, hiszen D. A. „csak” a hallását veszítette el, szakmai tudását, munka-

erejét nem. Tehát továbbra is lehet ő ügyes könyvelő, jó munkatárs. Átrendezték az irodát, hogy a D. A. íróasztala szembe kerüljön az ajtóval, így mindig látja, ha bejön valaki, háta mögül nem jöhet senki, és nem vetül árnyék az érkező arcára.

Félórás beszélgetés mentette meg D. A.-t a munkanélküliségtől!

Kati tehát szakértelemmel vezeti a hallássérültek rehabilitációs programjait. Köztük a jelnyelvet előnyben részesítő siketekét is. Úgy szervezi meg azokat, hogy minden érintett azt kapja, amire éppen a legnagyobb szüksége van.

Így értelmezem én a hallássérültekkel való humánus bánásmódot.

16. Mire alapozom elképzeléseimet?

Svájcban és Németországban már működik a rendszer. Ott audioterapeutáknak hívják őket. A Német Nagyothallók Szövetsége (DSB) felismerte az utógondozás szükségességét. Tapasztalták, hogy gyakran önmagában a technika nem segít, nem humánus sorsára hagyni a hallássérült felnőtteket hallókészülék-illesztés után. Audioterapeuta-képző tanfolyamokat szervezett, így 2001 júniusában Berlinben a DSB kongresszusa alatt már 16 szakképzett audioterapeuta foghatott össze, hogy a *Német Nyelvíű Audioterapeuták Egyesületét* létrehozzák. A szakmai egyesület célja, hogy a hallássérült felnőttek rehabilitációjának keretfeltételeit megteremtse, továbbá, hogy elősegítse a szakma elismerését, a foglalkozás-megjelölés védelmét és a segélyhálózat kiépítését. Feladatának tekinti az egyesület, hogy részt vegyen a szakmai továbbképzések szervezésében, illetve, hogy az audioterapeutáknak megfelelő szakkönyveket tudjon kínálni.

Én magam is felvettem a kapcsolatot német audioterapeutával, euróval vásároltam tőle gyakorló CD-t és tájékoztató prospektust, melyeket postán kaptam meg. Természetesen német nyelvűt. Petra Speth, német audioterapeuta sajnálkozik rajtam, hogy nem lehetséges direkt, személyre szabott rehabilitációs programot összeállítania számomra, mert sajnos távolról nem ismerheti konkrét helyzetemet, és én sem ismerem eléggé a német nyelvet ahhoz, hogy igénybe vehetném szolgáltatásait. Egyébként biztos kiutaznék hozzá, költségektől függetlenül.

17. Alakulófélben van a Hallássérültek Rehabilitációjáért Küzdők Egyesülete, a HARKE

Cégbírósi bejegyzése folyamatban. Tíz tenni akaró hallássérült fogott össze, akik reménykednek, hogy hátha találnak olyan jó szándékú alapítványt, amely az ő rehabilitációs törekvéseiket is (!) humánusnak tartja, és támogatja azt. Esetleg az Esélyegyenlőségi Minisztérium is megtehetné. Hangsúlyozom, hogy a HARKE nem a jelnyelv ellen, hanem mellette szeretné megtalálni a jelelni nem tudó hallássérültek rehabilitációjának módját.

Bár elnökségi tagja leszek az egyesületnek, ez alkalommal saját véleményemnek adtam hangot, korai lenne még a HARKE nevében nyilatkozni.